

Σχέσεις και χρόνος εργασίας, η καρδιά της αντιπαράθεσης

Του **Δημήτρη Γκόβα**

Ζητούμενο πρώτο για ένα νέο εργατικό κίνημα είναι, στον αντίποδα της στρατηγικής του κεφαλαίου, να βάλει στο κέντρο της πάλης του τη μόνιμη και σταθερή δουλειά για όλους. Τις ενιαίες σταθερές εργασιακές σχέσεις που θα καθορίζουν ενιαίο, μόνιμο εργάσιμο χρόνο (και μάλιστα με 30ωρο), πλήρη απασχόληση και (αυξημένη) αμοιβή, κατάργηση όλων των ελαστικών μορφών εργασίας.

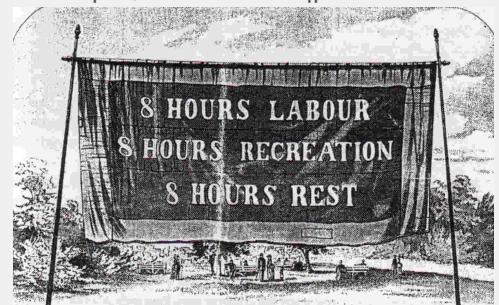
Επιστροφή στο μέλλον της εξέγερσης του Σικάγο

“Σηκωθείτε, δουλευτάδες της Αμερικής! Αφήστε κάτω τα εργαλεία σας την 1η του Μάη, σταματήστε τη δουλειά σας, κλείστε τα εργοστάσια, τις φάμπρικες και τα ορυχεία. Μια μέρα επανάστασης και όχι ανάπαιυσης!»

Έτσι ξεκινούσε η έκκληση της Αμερικανικής Ομοσπονδίας Εργασίας προς τα εργατικά συνδικάτα την 1η Φλεβάρη 1886, η οποία καλούσε στην απεργιακή μάχη της Πρωτομαγιάς του ίδιου χρόνου.

Μέρα επανάστασης, με την – πολυεθνική τότε- εργατική τάξη του Σικάγου που αποτελούνταν από εργάτες δεκάδων εθνικοτήτων και ειδικοτήτων, να διεκδικεί με μαχητικές μορφές πάλης και προωθημένες διεκδικήσεις φέρνοντας τον ταξικό αγώνα από τις ομιλίες και τα βιβλία των Σοσιαλιστών της εποχής (ουτοπικών τις περισσότερες φορές) στις πλατείες και τους χώρους δουλειάς των ΗΠΑ.

Περασμένα μεγαλεία; Ηρωικές σελίδες της ιστορίας που όμως σήμερα δεν γίνονται; Έτσι έλεγαν πάντα όσοι έβλεπαν ως μονόδρομο τα ασφυκτικά πλαίσια της κυριαρχίας του κεφαλαίου πάνω στην εργασία. Ακόμα και τις θυελλώδεις μέρες των απεργιακών μαχών του Σικάγου, κάποια επίσημα συνδικάτα και εκπρόσωποι «εργατικών κομμάτων» μιλούσαν για συμβιβασμό, για λογικές διεκδικήσεις και συνεργασία με την εργοδοσία και την κυβέρνηση για να καλυτερέψουν οι συνθήκες δουλειάς... Ευτυχώς οι εργάτες των εργοστασίων του Σικάγου δεν τους άκουσαν και διεκδίκησαν τα... αδύνατα, νικώντας και βάζοντας μια τεράστια θεμελιακή παρακαταθήκη για όλους τους ταξικούς αγώνες που ακολούθησαν και ακολουθούν.

Ενάντια στα σύγχρονα όρια και τους ασφυκτικούς μονόδρομους, το εργατικό κίνημα του 21ου αιώνα ή θα δουλέψει για τα δικά του «Σικάγο» ή θα πηγαίνει νωχελικά στην εκκλησία κάθε Πρωτομαγιά για να τιμά τους «αγίους» των αγώνων που ανέστησαν την εργατική τάξη του 19ου αιώνα κατακτώντας νίκες που ακόμα και σήμερα αποτελούν βάση για την εργατική τάξη της νέας εποχής.

Με ποια αιτήματα και ποιες διεκδικήσεις η σύγχρονη -επίσης πολυεθνική- εργατική τάξη, ο πολυκόσμος της εργασίας, θα απαιτήσει τη ζωή που του αξίζει, για να πάρει τελικά τον κόσμο που του ανήκει; Πώς οι αγώνες και οι ηρωικές μάχες των σύγχρονων εργαζομένων δεν θα συνθλίβονται στα ψίχουλα και θα τελειώνουν **στις αψιμαχίες της άμυνας**, αλλά θα εμπνεύσουν και θα κάνουν **υλική**

δύναμη ένα νέο εργατικό κίνημα ικανό να αναμετρηθεί με την εκμετάλλευση και την καταπίεση του κεφαλαίου; Ας απαλλαχθούμε από τη σκουριά των σύγχρονων «υπεύθυνων» και «επίσημων», από τη σκόνη της καθημερινής πραγματικότητας και ας πάρουμε λίγο οξυγόνο **από το μέλλον και το παρελθόν των πραγματικών ταξικών αγώνων.**

Σχέσεις και χρόνος εργασίας, η καρδιά της αντιπαράθεσης

Για να μιλήσει το εργατικό κίνημα τη γλώσσα των σύγχρονων μεγάλων στόχων και διεκδικήσεων χρειάζεται πρώτα απ' όλα να βάλει στο κέντρο τις αλλαγές στο **περιεχόμενο, την οργάνωση και τους όρους εργασίας** που επιχειρεί το κεφάλαιο στο σημερινό στάδιο ανάπτυξης και κρίσης του, με τις αντιδραστικές αναδιαρθρώσεις πρώτα και κύρια σε αυτό που ονομάζουμε **εργασιακές σχέσεις ή εργασιακό καθεστώς.**

Το πεδίο αυτό αποτελεί την **καρδιά της αντιπαράθεσης κεφαλαίου-εργασίας** και για δεκαετίας έχει **υποβαθμιστεί** από το συνδικαλιστικό και εργατικό κίνημα το οποίο κυρίως στόχευε στο **«περίβλημα»** των οικονομικών αιτημάτων (μισθολογικά, φορολογία, τιμές) και **λιγότερο στην βαθύτερη ουσία** της άμεσης διαδικασίας παραγωγής, όπου εκφράζεται η εξουσιαστική-εκμεταλλευτική θέση του κεφαλαίου και διαμορφώνονται τα βασικά χαρακτηριστικά της εργατικής τάξης, **άρα και της ταξικής πάλης.**

Οι εκδηλώσεις της προηγούμενης κρίσης (με την κερδοφορία του κεφαλαίου σε πτώση, αλλά και τις νέες δυνατότητες των τεχνολογιών, την ανώτερη βαθμίδα συγκέντρωσης-διεθνοποίησης του κεφαλαίου, κ.α.), και ακόμα περισσότερο στην τωρινή καπιταλιστική κρίση, η κυριαρχία των τεϋλορικών-φορντικών μεθόδων παραγωγής μπαίνουν σε δοκιμασία. Χρειάζονται και νέες μορφές οργάνωσης που να συνδυάζουν την **ένταση της εκμετάλλευσης, την μείωση της τιμής της εργατικής δύναμης** και την **σχέση ζωντανής-νεκρής εργασίας.**

Η νέα μαγική λέξη του σύγχρονου καπιταλισμού είναι η **ελαστικότητα, η ευελιξία στις εργασιακές σχέσεις και η «απελευθέρωση»** της αγοράς εργασίας (εννοούν απελευθέρωση **από τις κατακτήσεις μας** και τους όποιους νομικούς περιορισμούς και όρους στην εκμετάλλευση).

Η στρατηγική αυτή εδράζεται στην ευελιξία του κεφαλαίου για την αντιμετώπιση όλων των παραγόντων που **ρίχνουν το ποσοστό του κέρδους του**. Οδηγεί στη θεσμοθέτηση και γενίκευση της **μερικής απασχόλησης, στο ωρομίσθιο, τα κυλιόμενα ωράρια, την εκ περιτροπής εργασία, τις συμβάσεις μερικών ωρών, την κατάργηση των αργιών,** ενός ολόκληρου «γαλαξία» νέων μορφών και σχέσεων εργασίας που καταργούν τον **σταθερό ημερήσιο εργάσιμο χρόνο.**

Ο εργαζόμενος θα απασχολείται καθημερινά όσες ώρες θέλει - χρειάζεται ο εργοδότης. Όπως καταγράφει ο Μαρξ ήδη από το Κεφάλαιο,

«Ο κεφαλαιοκράτης μπορεί τώρα να βγάζει από τον εργάτη μιαν ορισμένη ποσότητα υπερεργασίας, χωρίς να του παραχωρεί τον αναγκαίο για την αυτοσυντήρησή του χρόνο εργασίας. Μπορεί να εκμηδενίζει κάθε κανονικότητα στην απασχόληση και, απόλυτα σύμφωνα με την ευκολία, την αυθαιρεσία και το συμφέρον του της στιγμής, να εναλλάσσει την πιο τρομερή υπερβολική εργασία με τη σχετική ή ολοκληρωτική ανεργία».

Πέρα από τα προφανή αποτελέσματα στη ζωή, τις αμοιβές και τον συνολικό βίο των ανθρώπων, η στρατηγική αυτή του κεφαλαίου έχει ως αποτέλεσμα μια άνευ προηγουμένου **διάσπαση** και **κατακερματισμό της εργατικής τάξης**, με σοβαρές αρνητικές συνέπειες στον διαρκή αγώνα της και την «διαπραγματευτική» της θέση και δύναμη.

Ζητούμενο πρώτο λοιπόν για ένα νέο εργατικό κίνημα είναι, στον αντίποδα της στρατηγικής του κεφαλαίου που μετατρέπει την εργατική τάξη και κυρίως τα πιο νέα τμήματά της σε μια ασπόνδυλη μάζα, να βάλει στο κέντρο της πάλης του τη **μόνιμη και σταθερή δουλειά για όλους**. Τις **ενιαίες σταθερές εργασιακές σχέσεις** που θα καθορίζουν **ενιαίο, μόνιμο εργάσιμο χρόνο, πλήρη απασχόληση και αμοιβή, κατάργηση όλων των ελαστικών μορφών εργασίας**. Χωρίς μια τέτοια τοποθέτηση δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά η αντιδραστική αναδιάρθρωση του κεφαλαίου, δεν μπορεί να αναχαιτιστεί η διαρκής χειροτέρευση των όρων και της θέσης των εργαζομένων, δεν μπορεί να δημιουργηθεί μια νέα ταξική αγωνιστική ενότητα των εργαζομένων για την κοινή διεκδίκηση και πάλη τους.

Σήμερα ήδη είναι περισσότερες από ποτέ οι **συμβάσεις εκ περιτροπής και μερικής απασχόλησης** (2017), και -με δήθεν κοινωνική ευαισθησία- η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ εφαρμόζει τη στρατηγική αυτή του κεφαλαίου, όπως περιγράφεται και πρωθείται μέσα από την πολιτική και τα σύμφωνα της **ΕΕ, του ΔΝΤ, του ΟΟΣΑ**. **«Έλαστικοποιούν» ακόμα και την ανεργία**, με την έννοια ότι «**μοιράζουν**» τις «θέσεις» εργασίας και ανεργίας μεταξύ των νέων και των πιο χτυπημένων τμημάτων της εργατικής τάξης, **μοιράζοντας απλά τη φτώχεια**, με τα διάφορα προγράμματα **«κοινωφελούς εργασίας», τα οκτάμηνα, τις μαθητείες** και όλη την σκληρά ταξική πολιτική προσφοράς τζάμπα και πλήρως ευέλικτης εργασίας στο κεφάλαιο μέσα από προγράμματα και τις επιχορηγήσεις.

Στην πρώτη γραμμή έρχεται λοιπόν το αίτημα για **σταθερή δουλειά για όλους με δικαιώματα**. **Προσλήψεις και μαζικοί διορισμοί για να καλυφθούν οι κοινωνικές ανάγκες σε όλα τα πεδία και όχι ανακυκλούμενοι εργαζόμενοι και άνεργοι, δηλαδή ζωή - λάστιχο, φτώχεια και εξαθλίωση**.

Η νέα μαγική λέξη του καπιταλισμού είναι η ελαστικότητα, η ευελιξία στις εργασιακές σχέσεις και η «απελευθέρωση» από τις κατακτήσεις μας

Άμεση σχέση με το ζήτημα των σύγχρονων μορφών οργάνωσης της εργασίας και τις συνολικές εξελίξεις στην καπιταλιστική παραγωγή, δηλαδή ζωτικό ζήτημα για το εργατικό κίνημα, αποτελεί το θέμα του **εργάσιμου χρόνου**.

Αυτός είναι ένας δεύτερος βασικός άξονας διεκδίκησης για έναν αποτελεσματικό σύγχρονο εργατικό κίνημα. Καθόλου τυχαία ο κρίκος για να ξεσπάσουν οι μαχητικοί αγώνες στο Σικάγο το 1886 και το βασικό αίτημα της Πρωτομαγιάτικης απεργίας ήταν η μείωση του εργάσιμου χρόνου, η **καθιέρωση οκτάωρου**. Οι σκληροί αυτοί και άλλοι μετέπειτα αγώνες οδήγησαν στην θεσμοθέτηση του οκτάωρου.

Αλλά ας φανταστούμε: αν το **1886** οι **8 ώρες** ήταν πλέον αρκετές για να παράξουν κέρδη στους καπιταλιστές της εποχής, το 2017 που οι εργαζόμενοι δουλεύουν -τυπικά τουλάχιστον- ακόμα 8 ώρες, πόσο πλούτο και κέρδη παράγουν με βάση τις **τεχνολογικές επαναστάσεις** και δυνατότητες των τελευταίων 100 ετών και την **αλματώδη άνοδο της παραγωγικότητας** της εργασίας; **Σήμερα ο μέσος Αμερικανός θα χρειαζόταν να εργαστεί μόλις έντεκα ώρες την εβδομάδα για όσα παρήγε σε σαράντα ώρες το 1950!** Αντίστοιχα τα στοιχεία για όλες τις χώρες...

Επομένως, ο χρόνος εργασίας βρίσκεται στην καρδιά της λειτουργίας του οικονομικού συστήματος και γι' αυτό οι κοινωνικές συγκρούσεις γύρω από την διάρκεια και την ένταση του χρόνου εργασίας παίζουν καθοριστικό ρόλο.

Το κοινωνικά ώριμο και δυνατό αίτημα για **ριζική μείωση του εργάσιμου χρόνου** είναι σήμερα κομβικό για την κατεύθυνση που θα έχει ο ταξικός αγώνας. Είναι κριτήριο για το αν θα αμφισβητεί την εκμετάλλευση και θα διεκδικεί **κομμάτι του κλεμμένου πλούτου** (της υπεραξίας) ή θα βολοδέρνει στην διαπραγμάτευση των όρων χειροτέρευσης της θέσης των εργαζομένων.

Το σύγχρονο αίτημα για **30** ώρες δουλειά, **5ήμερο** και **6ωρο**, χωρίς μείωση των αποδοχών και συνδεδεμένο με τα αιτήματα για **σταθερή, μόνιμη δουλειά**, μαζί με τη **μείωση των χρόνων εργασίας**, δηλαδή τη **μείωση των ορίων συνταξιοδότησης** και μια σειρά αιτήματα που απορρέουν απ' αυτόν τον βασικό στόχο, κατοχυρωμένο μέσα από ισχυρές και υποχρεωτικές Συλλογικές Συμβάσεις εργασίας, πρέπει να είναι γραμμένο καθαρά και εμφατικά στις σημαίες των εργατικών αγώνων της εποχής μας.

Το αίτημα αυτό συγκρούεται με τη γενική στρατηγική του κεφαλαίου όπου ο χρόνος εργασίας, οι σχέσεις εργασίας και η παραγωγικότητα της εργασίας εγγράφονται στην «**καρδιά**» των σύγχρονων αντιδραστικών αναδιαρθρώσεων, αποτελούν σήμερα την ουσία όλων των αστικών πολιτικών, των μέτρων και των προγραμμάτων των κυβερνήσεων και των υπερεθνικών οργανισμών (ΕΕ, ΔΝΤ, κλπ) για την ανάταξη της κερδοφορίας του κεφαλαίου.

Για αυτό, όλες οι βασικές και ζωτικής σημασίας διεκδικήσεις και τα σύγχρονα αιτήματα του εργατικού κινήματος συνδέονται οργανικά με την πάλη για **μονομερή διαγραφή του χρέους**, την εθνικοποίηση των τραπεζών και των επιχειρήσεων στρατηγικής σημασίας, την **έξοδο από την ΕΕ** που αποτελεί το **επιτελείο της επίθεσης**, την ανατροπή της πολιτικής και των κυβερνήσεων που εφαρμόζουν τις αναδιαρθρώσεις του κεφαλαίου και μια σειρά τέτοιους κρίκους-στόχους που οδηγούν σε ρήξη με την αστική εξουσία και κυριαρχία.

Αύξηση μισθών σε βάρος του κεφαλαίου

ΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ ΔΙΕΚΔΙΚΟΥΝ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ

Δεν χρειάζεται να αναφέρουμε νούμερα και στατιστικές για να αποδείξουμε ότι βρισκόμαστε σε περίοδο δραματικής συρρίκνωσης των εργατικών αποδοχών, τόσο **άμεσα** (μισθολογικά), όσο και **έμμεσα** (φορολογία, ανατιμήσεις, συρρίκνωση παροχών, αναδιάρθρωση ασφάλισης, κλπ.).

Και σε αυτό το κομβικό ζήτημα, η στρατηγική του κεφαλαίου για την ανάταξη των κερδών του είναι σαφής: μείωση του «εργατικού κόστους» για αύξηση του κέρδους.

Οι τρόποι για να επιτευχθεί αυτή η πλευρά της συνολικής του επίθεσης απέναντι στον κόσμο της εργασίας είναι πολλαπλοί. Τους ζει καθημερινά ο κόσμος της δουλειάς.

Απέναντι στην πολιτική που μειώνει τις αποδοχές σε όλα τα επίπεδα, το εργατικό κίνημα πρέπει να θέσει τολμηρά και αποφασιστικά το αίτημα για **ριζική αύξηση των αποδοχών**.

Κατ' αρχήν, επιτακτική και ζωτικής σημασίας είναι η διεκδίκηση της «**επιστροφής των κλεμμένων**», στα 7 χρόνια μνημονιακών προγραμμάτων με μέτρα όπως η κατάργηση του 13ου-14ου μισθού στο δημόσιο, η κατάργηση των Συλλογικών Συμβάσεων και των βασικών επιδομάτων (ωριμάνσεις/3-ετίες, ειδικότητες, γάμου, κ.ο.κ.), η συμπίεση του μέσου μισθού προς τον κατώτατο με ταυτόχρονη μείωση του κατώτατου από 751 σε 580 ευρώ, η ρατσιστική ρύθμιση για υποκατώτατο μισθό στους νέους (στα 480 ευρώ) κ.α.

Η διεκδίκηση για αυξήσεις τώρα και άμεση επαναφορά των «κλεμμένων», χρειάζεται να συνοδευτεί από τη γενική διεκδίκηση για αξιοπρεπείς μισθούς και συντάξεις που να καλύπτουν τις σύγχρονες ανάγκες των εργαζομένων, των νέων, των συνταξιούχων. Η ανάγκη και διεκδίκηση του κόσμου της δουλειάς για ουσιαστικές αυξήσεις έχει μόνο μια προϋπόθεση: **Να πληρώσει το κεφάλαιο, να «κοντύνουν» τα κέρδη του, να διεκδικηθεί και εδώ κομμάτι από τον κλεμμένο πλούτο.**

Για δεκαετίες το επίσημο συνδικαλιστικό κίνημα περιέστρεψε τη λογική και τα αιτήματα του κυρίως γύρω από **επιδόματα, επιμέρους παροχές και αγώνες** «ο καθένας για τον κλάδο του», «για την ειδικότητά του», αντί για πανεργατικό αγώνα για την καθολική και ενιαία αύξηση των μισθών και αποδοχών. Σήμερα το αίτημα για ουσιαστικές και άμεσες αυξήσεις, συνδυάζεται αναγκαστικά με το επείγον αίτημα για **συλλογικές διαπραγματεύσεις και Συλλογικές Συμβάσεις εργασίας**, ενάντια στο αίσχος των ατομικών συμβάσεων, την ουσιαστική απαγόρευση των ΣΣΕ και το μονομερές δικαίωμα της εργοδοσίας να απέχει από τη διαδικασία αυτή.

ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

Ενάντια στην σύγχρονη πολύπλευρη καταπίεση

“Ιη Μάη: Μια μέρα στην οποία οι εργάτες κάνουν τους δικούς τους νόμους κι έχουν τη δύναμη να τους εφαρμόσουν. Μια μέρα διαμαρτυρίας ενάντια στη καταπίεση και την τυραννία, ενάντια στην αμάθεια και κάθε είδος πολέμου...»

Έτσι κατέληγε η έκκληση της Αμερικανικής Ομοσπονδίας Εργασίας που καλούσε στην απεργιακή μάχη της Πρωτομαγιάς του 1886. Όχι τυχαία, αν και η εργατική Πρωτομαγιά συνδέθηκε με το αίτημα για μείωση του εργάσιμου χρόνου στο 8ωρο, οι μάχες της εργατικής τάξης στο Σικάγο και σε όλο τον καπιταλιστικό κόσμο δεν έκρυβαν τους γενικούς σκοπούς και στόχους τους: Νόμος είναι το δίκιο των εργαζομένων και στόχος η δύναμη να τους επιβάλουν και να τους εφαρμόσουν. Εχθρός είναι η καταπίεση και η τυραννία, αλλά και η αμάθεια και ο πόλεμος. **Κάθε λέξη** ένας βαθύς **ταξικός στόχος**.

Στην εποχή μας, εποχή φόβου και επιβολής αντιδραστικών πολιτικών, απαιτείται ένας **νέος εργατικός διαφωτισμός**, μια ορμητική απαίτηση για **ελευθερία και σύγχρονα εργατικά και δημοκρατικά δικαιώματα**.

Στο χώρο δουλειάς, για τις νέες συλλογικότητες, τη συσπείρωση και διεκδίκηση των εργαζόμενων.

Στην κοινωνία, για το δικαίωμα στην απεργία, τη διαδήλωση, το συνδικάτο, την αντίσταση στην κυρίαρχη σκέψη -τη σύγχρονη αμάθεια- και τον πολιτισμό του χρήματος.

Συνολικά, για ανατροπή του κοινωνικού και εργασιακού μεσαίωνα, του πρωτοφανούς εργοδοτικού δεσμοτισμού και τσαμπουκά, του αυταρχισμού και της κρατικής καταστολής.

Ένα κίνημα που ταυτόχρονα με την δημιουργία **οργάνων επιβολής της εργατικής και λαϊκής θέλησης** θα αντιτάσσεται συνολικά στον σύγχρονο πόλεμο του κεφαλαίου και τις αντιδραστικές

αναδιαρθρώσεις του, αλλά και τις ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις, τους ανταγωνισμούς των καπιταλιστών που σκοτώνουν εργαζόμενους και λαούς. Οι βόμβες πυκνώνουν όσο και τα αντιδραστικά πολιτικά ρεύματα, σε μια εποχή όξυνσης των ανταγωνισμών μεταξύ κρατών και ιμπεριαλιστικών κέντρων, πολυεθνικών ομίλων και συμφερόντων. Μια **νέα εργατική απάντηση**, ένας νέος γύρος θυελλωδών αγώνων είναι επιτακτικός.

Αυτό το νέο εργατικό κίνημα που έχει άμεσα ανάγκη η εργαζόμενη πλειονότητα θα απαντήσει με το **διεθνισμό** του στον **φασισμό** και το **ρατσισμό του κεφαλαίου** και των πολιτικών του εκφραστών. Θα απαντήσει με την **αλληλεγγύη** και την **κοινή πάλη** των εργαζόμενων και των λαών **σε ρήξη με την ΕΕ και το ΝΑΤΟ** που βομβαρδίζουν και δημιουργούν **προσφυγιά και ξενιτιά**.

Με **ταξική αξιοπρέπεια** και **αυτοπεποίθηση** απέναντι στις επιθέσεις των εργοδοτών, των κυβερνήσεων και όλου του αστικού μπλοκ εξουσίας, **Θα σηκώσει τις νέες σημαίες της αντεπίθεσης, για τη ζωή που αξίζει στον κόσμο της εργασίας, για την χειραφέτηση και την κομμουνιστική απελευθέρωση**. Μόνο έτσι μπορούμε να σταθούμε όρθιοι και να προχωρήσουμε από τον γερασμένο παλιό κόσμο στις λεωφόρους του μέλλοντος. **Σήμερα**.

Πηγή: [PRIN](#)